

Editörler

Doç. Dr. Yaşar Barut - Dr. Öğr. Üyesi Kemal Özcan

Eğitim Psikolojisi

Yazarlar

Prof. Dr. Ayşenur Büyükgöze Kavas
Prof. Dr. Ercümen Ersanlı
Prof. Dr. Hatice Kumcağız
Prof. Dr. Seher Balcı Çelik
Doç. Dr. Volkan Duran
Doç. Dr. Yasin Demir
Doç. Dr. Yaşar Barut
Dr. Öğr. Üyesi Abdullah Nuri Dicle
Dr. Öğr. Üyesi Esat Şanlı
Dr. Öğr. Üyesi Kemal Özcan
Dr. Öğr. Üyesi Sare Terzi İlhan
Dr. Öğr. Üyesi Selda Karadeniz
Dr. Öğr. Üyesi Temel Kalafat
Dr. Öğr. Üyesi Tuba Akpolat
Öğr. Gör. Dr. Faruk Caner Yam
Arş. Gör. Dr. Nurdan Doğru Çabuker
Dr. Özgür Demirci Seyrek
Öğr. Gör. Halil İbrahim Ertuğ
Öğr. Gör. Mustafa Selim Altınışık
Arş. Gör. Zeynep Öznur Ergin

Eğitim Psikolojisi

Editörler : Doç. Dr. Yaşar Barut - Dr. Öğr. Üyesi Kemal Özcan

ISBN : 978-625-7825-85-6
Baskı : Assum Basım ve Mücellit
Basım Sayısı : 1.Baskı, 2022

©Tüm Hakları Saklıdır. Bu kitabın bütün hakları Lisans Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Kitapta yer alan bölümlerin sorumluluđu yazarlarına aittir

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

Barut, Yaşar – Özcan, Kemal

Eğitim Psikolojisi/ Editörler : Yaşar Barut - Kemal Özcan

1.Basım. XII + 336 s. 16x23,5 cm. Kaynakça var, dizin yok.

ISBN : 978-625-7825-85-6

1.Eğitim , 2. Psikoloji , 3. Eğitim Psikolojisi

Lisans Yayıncılık

Tahtakale Mah. Hicret Sokak No:8/A

Avcılar-İSTANBUL

Tel: 0212 619 18 38

e-posta : lisans@lisansyayincilik.com.tr

www.lisansyayincilik.com.tr

Eğitim Psikolojisi

Edit6rler:

Yaşar Barut / *Ondokuz Mayıs Üniversitesi*

Kemal Özcan/ *Ondokuz Mayıs Üniversitesi*

Bölümler Yazarları

1.Bölüm:

Yaşar Barut *Ondokuz Mayıs Üniversitesi*

Mustafa Selim Altınışık *Ondokuz Mayıs Üniversitesi*

2.Bölüm:

Temel Kalafat *Çankırı Karatekin Üniversitesi*

3.Bölüm:

Selda Karadeniz Özbek / *Giresun Üniversitesi*

4.Bölüm:

Ayşenur Büyükgöze Kavas / *Ondokuz Mayıs Üniversitesi*

Zeynep Öznur Ergin / *Ondokuz Mayıs Üniversitesi*

5.Bölüm:

Abdullah Nuri Dicle / *Ondokuz Mayıs Üniversitesi*

6.Bölüm:

Kemal Özcan / *Ondokuz Mayıs Üniversitesi*

7.Bölüm:

Sare Terzi İlhan / *Amasya Üniversitesi*

8.Bölüm:

Volkan Duran / *Iğdır Üniversitesi*

Tuba Akpolat / *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi*

9.Bölüm:

Halil İbrahim Ertuğ / *Ondokuz Mayıs Üniversitesi*

Esat Şanlı / *Ondokuz Mayıs Üniversitesi*

10.Bölüm:

Ercümen Ersanlı / *Ondokuz Mayıs Üniversitesi*

Özgür Demirci Seyrek / *Samsun İl Milli Eğitim Müdürlüğü*

11.Bölüm:

Kemal Özcan / *Ondokuz Mayıs Üniversitesi*

12.Bölüm:

Seher Balcı Çelik / *Ondokuz Mayıs Üniversitesi*

Nurdan Doğru Çabuker / *Ondokuz Mayıs Üniversitesi*

13.Bölüm:

Hatice Kumcağız / *Ondokuz Mayıs Üniversitesi*

Faruk Caner Yam / *Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi*

14.Bölüm:

Yasin Demir / *Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi*

ÖNSÖZ

Değişim ve dönüşümün baş döndürücü bir hızla yaşandığı günümüzde insanlar, kendini sürekli geliştirme ve gerçekleştirme çabası içerisinde bulmaktadırlar. Eskiye oranla bilgiye ulaşma olanaklarının çok kolaylaştığı ve çeşitlendiği bir dönemde bulunmaktayız. Teknolojinin sağladığı bu geniş imkânlar gelişim ve öğrenme de değişimlere yol açmıştır. Bu kapsamda öğretmenlik mesleği de değişim geçirmeye ve güncel teknolojilerle desteklenmeye devam etmektedir. Bu sebeptir ki öğretmenlik, meslekler içerisinde belki en zor ama en önemli ve zevkli olanlardan biridir.

Değerli okuyucular! Bu kitap tüm öğretmen ve öğretmen adaylarına, eğitimle ilgili tüm bireylere bireylerin davranışlarını anlama, onlara yardımcı olma ve destekleme amacıyla yazılmıştır. Öğretim sanatı insanın doğasını geliştirmesine yardımcı olmaksızın birer sanatçı olan öğretmenlerimize destek olmayı amaçladık.

Öğretebilmek için sadece bilmek yetmez, öğretebilme sanatını da bilmek gerekir. Öğretmen yetiştiren kurumların sadece mesleki bilgi vermeleri yetmez onlara öğretmenlik mesleki formasyonunun da kazandırılması gerektirir. Mesleki formasyon kazandıran etkinlikleri içeren derslerin başında da “Eğitim Psikolojisi” dersi gelmektedir.

Eğitim psikolojisi kitabında bir yandan öğretmenlerin ihtiyacı olan gelişim kuramlarını diğer yandan öğrenme kuramları ile de öğrenmenin gerçekleşmesinde önemli olan faktörlere yer verilmiştir.

Bu kitap aynı zamanda insanların düşünce ve davranışlarının nedenlerini daha iyi anlamamızı sağlayıp tutum ve davranışlarınız hakkında iç gözü kazandırmayı hedeflemiş, bu amaçla da bir çok yaşamsal sorun ve çözümleri hakkında da açıklamalara yer vermiştir.

Çalışmanın hazırlanmasında Ondokuz Mayıs Üniversitesi başta olmak üzere çok sayıda üniversiteden öğretim elemanları destek olmuşlardır. Bu özverili ve işbirliği içerisindeki çalışmalarından dolayı kendilerine ve Lisans Yayıncılık çalışanlarına teşekkür ederiz.

Çalışmanın eğitimcilerimizin alandaki ihtiyacını karşılayacağını umar, kitapta gördüğünüz eksikliklerle ilgili eleştirilerinizi bizimle paylaşmanızı dileriz.

İstanbul, 2022

Editörler

Doç. Dr. Yaşar Barut

Dr. Öğr. Üyesi Kemal Özcan

İÇİNDEKİLER

Önsöz	V
Bölüm 1	
Eğitim Psikolojisinin Kapsamı ve Temel Kavramlar / Yaşar Barut - Mustafa Selim Altınışık	13
1.1. Bilim ve Bilimin Özellikleri	1
1.2. Psikolojinin Tanımı ve Tarihçesi	2
1.3. Psikoloji Yaklaşımları	3
1.3.1. Yapısalcılık Yaklaşımı	3
1.3.2. İşlevselcilik Yaklaşımı	4
1.3.3. Davranışçı Yaklaşım	5
1.3.4. Gestalt Yaklaşımı	5
1.3.5. Psikanalitik Yaklaşım	6
1.3.6. Hümanist Yaklaşım	7
1.3.7. Bilişsel Yaklaşım	8
1.3.8. Nörobiyolojik Yaklaşım	8
1.4. Psikolojinin Alt Dalları	9
1.4.1. Deneysel Psikoloji	9
1.4.2. Sosyal Psikoloji	9
1.4.3. Psikometrik Psikoloji	10
1.4.4. Uygulamalı Psikoloji	10
1.5. Eğitim Psikolojisi	12
1.5.1. Eğitim	12
1.5.2. Eğitim ve Psikoloji İlişkisi	13
1.5.3. Eğitim Psikolojisinde Araştırma Teknikleri	16
1.5.3.1. Betimsel Araştırma	16
1.5.3.2. İstatistiksel Araştırma	18
1.5.3.3. Deneysel Araştırma	18
Kaynakça	20
Bölüm 2	
Bedensel ve Devinimsel Gelişim / Temel Kalafat	25
2.1. Tanımlar	25
2.2. Fiziksel Gelişimi Etkileyen Faktörler	28
2.3. Dönemlere Göre Fiziksel ve Psikomotor Gelişim	30
2.3.1. Doğum Öncesi Dönemde Fiziksel ve Psikomotor Gelişim	30
2.3.2. Bebeklik Döneminde Fiziksel ve Psikomotor (Devinimsel) Gelişim	32
2.3.3. İlk Çocukluk (Erken Çocukluk) Döneminde Fiziksel ve Psikomotor Gelişim	36
2.3.4. Son Çocukluk Döneminde Fiziksel ve Psikomotor Gelişim	40

2.3.5. Ergenlik Döneminde Fiziksel ve Psikomotor Gelişim	41
2.4. Fiziksel ve Psikomotor Gelişimin Eğitim Açısından Doğurguları	44
Kaynakça	46

Bölüm 3	
Bilişsel ve Dil Gelişimi / Selda Karadeniz ÖzbeK	49
3.1. Bilişsel Gelişim	49
3.1.1. Bilişsel Gelişimi Etkileyen Faktörler	50
3.1.2. Bilişsel Gelişim Kuramları	51
3.1.2.1. Jean Piaget'in Bilişsel Gelişim Kuramı	51
3.1.2.2. Lev Vygotsky'nin Bilişsel Gelişim Kuramı	64
3.1.2.3. Bruner'in Bilişsel Gelişim Kuramı	67
3.2. Dil Gelişimi	70
3.2.1. Dil Gelişim Kuramları	70
3.2.1.1. Noam Chomsky'nin Kuramı	71
3.2.1.2. Vygotsky'nin Sosyal Yapılandırmacı Teorisi	71
3.2.1.3. Davranışçı Kuram	73
3.2.1.4. Dil Gelişim Evreleri	73
Kaynakça	75

Bölüm 4	
Kişilik ve Ahlak Gelişimi / Ayşenur Büyükgöze Kavas / Zeynep Öznur Ergin	77
4.1. Kişilik ve Kişilik Gelişimi	77
4.1.1. Sigmund Freud'un Kişilik ve Gelişimine Yönelik Yaklaşımları / Kuramları / Kuramsal Yaklaşımları	78
4.1.1.1. Topografik Kişilik Kuramı	78
4.1.1.2. Yapısal Kişilik Kuramı	79
4.1.1.3. Psikoseksüel Gelişim Kuramı	80
4.1.2. Erik Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı	82
4.1.2.1. Psikososyal Gelişim Dönemleri	82
4.2. Ahlak Gelişimi	85
4.2.1. Piaget'in Ahlaki Gelişim Kuramı	86
4.2.2. Kohlberg'in Ahlak Gelişimi Kuramı	87
4.3. Kişilik Gelişiminde Aile ve Öğretmenin Rolü	91
Kaynakça	94

Bölüm 5	
Gelişimde Bireysel Farklılıklar / Abdullah Nuri Dicle	97
5.1. Yaş	97
5.2. Cinsiyet	98
5.3. Zeka	99
5.4. Yetenek	102

5.5. İlgı	105
5.6. Deęerler	107
5.7. Duygusal Zeka	110
5.8. Kişilik	112
5.9. Öğrenme Stilleri	114
5.10. Denetim Odağı	115
5.11. Psikolojik Doğum Sırası	116
5.12. Ebeveyn Tutumları	118
5.13. Motivasyon	120
Kaynakça	121

Bölüm 6	
Öğrenme ile İlgili Temel Kavramlar / Kemal Özcan	
	129
6.1. Eğitim	129
6.2. Öğretme	130
6.3. Öğrenme	130
6.4. Öğrenme ile İlgili Kavramlar	132
6.4.1. Davranış	132
6.4.2. Yaşantı	135
6.4.3. Uyarıcı	135
6.4.4. Tepki	136
6.4.5. Karşılık	136
6.4.6. Performans (Edim)	136
6.4.7. Duyum ve Algı	137
6.4.8. Zekâ	137
6.4.9. Kaygı	141
6.4.10. Olgunlaşma	141
6.4.11. Öğrencinin Hazır Bulunuşluk Düzeyi	142
6.4.12. Genel Uyarılmışlık Hali	142
Kaynakça	144

Bölüm 7	
Davranışçı Yaklaşım / Sare Terzi İlhan	
	147
7.1. Davranışçı Yaklaşım	147
7.2. J. B. Watson'un Davranışçı Yaklaşımına Katkıları	149
7.2.1. Watson ve Heyecan Teorileri	150
7.2.1.1. Korku Koşullanması Deneyleri	150
7.3. Ivan P. Pavlov ve Klasik Koşullanma	151
7.3.1. Pavlov ve Köpek Deneyi	151
7.3.2. Klasik Koşullanma Süreci	152
7.3.3. Klasik Koşullanmaya İlişkin Temel Kavramlar	153
7.3.4. Klasik Koşullanma ve İnsan Davranışları	155
7.4. Edward Thorndike ve Bağlaşıcılık	156
7.4.1. Deneme Yanılma Yoluyla Öğrenme	157

7.4.2. Thorndike'in Öğrenme ile İlgili Kanunları	158
7.5. B. Frederic Skinner ve Edimsel Koşullanma	159
7.5.1. Skinner ve Fare Deneyi	161
7.5.2. Edimsel Koşullanma Süreci	161
7.5.2. Edimsel Koşullanma ile İlgili Temel Kavramlar	162
7.5.3. Pekleştirme Tarifeleri	167
7.5.4. Edimsel Koşullanmada Temel İlkeler	169
7.5.5. Kaçınma Koşullanması	171
7.5.6. Sistematik Duyarsızlaştırma	172
Kaynakça	173

Bölüm 8	
Bilgiyi İşleme Kuramı / Volkan Duran – Tuba Akpolat	
	175
8.1. Bilgiyi İşleme Kuramı ve İlişkili Modeller	178
8.1.1. Çift Yönlü Depolama Modeli	181
8.1.2. İşlem Düzeyleri Modeli	184
8.1.3. Şema Teorisi	187
8.1.4. Aktivasyon Teorisi	190
8.1.5. Holografik Bellek Modeli	193
8.1.6. Bilgiyi İşleme Kuramı ve Eğitim	200
Kaynakça	203

Bölüm 9	
Beyin Temelli Öğrenme Kuramı / Halil İbrahim Ertuğ - Esat Şanlı	
	207
9.1. Beyin Temelli Öğrenmeye Giriş	207
9.2. Beyin Temelli Öğrenme İlkeleri	209
9.3. Beyin Temelli Öğrenmenin Amaçları	214
9.4. Beyin Temelli Öğrenme Stratejileri	216
9.5. Beyin Temelli Öğrenme ve Öğretim	221
Kaynakça	224

Bölüm 10	
Öğrenmede Yapılandırmacı Yaklaşım / Ercümen Ersanlı - Özgür Demirci Seyrek	
	227
10.1. Jean Piaget ve Yapılandırmacılık	229
10.2. Lev Semenovich Vygotsky ve Yapılandırmacılık	231
10.3. Yapılandırmacı Sınıf	233
10.4. Yapılandırmacı Ölçme ve Değerlendirme	236
Kaynakça	237

Bölüm 11	
Sosyal Bilişsel Öğrenme Yaklaşımı / Gülden Öztürk Serter	
	239
11.1. Sosyal Öğrenmenin Genel Prensipleri	243
11.2. Gözlem Yoluyla Öğrenme Süreçleri	244

11.3. Öğrenmeyi Sağlayan Dolaylı Yaşantılar	247
11.4. Sosyal Bilişsel Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler	248
11.5. Eğitimde Sosyal Bilişsel Öğrenme Kuramı	252
11.6. Sosyal Bilişsel Öğrenme Yaklaşımına Yönelik Eleştiriler	254
Kaynakça	255

Bölüm 12	
Hümanistik (İnsancıl) Yaklaşım / Seher Balcı Çelik - Nurdan Doğru Çabuker	
	257
12.1. Hümanist Yaklaşım Kuramı	257
12.1.1. Carl Rogers	260
12.1.2. Abraham Maslow	261
12.1.2.1. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi	262
12.1.3. Hümanistik Yaklaşım ve Eğitim	266
12.1.3.1. Hümanist Yaklaşımın İlke ve Yöntemleri	267
12.1.3.2. Hümanistik Eğitim Anlayışına Dayalı Öğretimde Strateji, Yöntem ve Teknikler	268
12.1.3.3. Hümanistik Eğitimde Sınıf ve Öğretmen	270
Kaynakça	273

Bölüm 13	
Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler / Hatice Kumcağz – Faruk Caner Yam	
	275
13.1. Öğrenen ile İlgili Faktörler	276
13.1.1. Türe Özgü Hazır Oluş	276
13.1.2. Olgunlaşma	277
13.1.3. Genel uyarılmışlık Hali ve Kaygı	278
13.1.4. Güdülenme (Motivasyon)	279
13.1.5. Biyolojik ve Fizyolojik Durum	283
13.1.6. Öğrenmenin Aktarılması (Eski Yaşantılar)	283
13.1.7. Dikkat (Konsantrasyon)	285
13.2. Öğrenme ile İlgili Faktörler	286
13.2.1. Öğrenilen Konunun Yapısı	286
13.2.2. Öğrenmeye ayrılan zaman	288
13.2.3. Geribildirim (Dönüt)	289
13.2.4. Öğrencinin Aktif Katılımı	291
13.3. Öğrenme Malzemesi ile İlgili Faktörler	291
13.3.1. Algısal Ayırt Edilebilirlik	292
13.3.2. Anlamsal Çağrışım:	292
13.3.3. Kavram Ağı yada Kavram Haritası	293
13.4. Öğrenmeyi Dolaylı Etkileyen Faktörler	293
13.4.1. Öğretmen ve Öğrenme Ortamı	293
Kaynakça	297

Bölüm 14	
Öğrenme Sürecinde Motivasyon / Yasin Demir	299
14.1. Motivasyon	299
14.1.1. Birincil Motivler	299
14.1.2. İkincil Motivler	300
14.1.3. İçsel Motivasyon, Dışsal Motivasyon ve Motivasyonsuzluk	300
14.2. Akademik Süreçlerde Motivasyon	301
14.3. Motivasyonun Gerekliliği	301
14.4. Motivasyon Kaynakları	302
14.5. Motivasyon Kuramları	303
14.5.1. Öz Belirleme Kuramı (Deci ve Ryan)	303
14.5.1.1. Bilişsel Değerlendirme Kuramı	304
14.5.1.2. Organizmik Bütünleşme Kuramı	306
14.5.1.3. Nedensellik Yönelimi Kuramı	309
14.5.1.4. Temel Psikolojik İhtiyaçlar Kuramı	310
14.5.1.5. Hedef İçerikleri Kuramı	312
14.5.1.6. İlişki Motivasyonu Kuramı	313
14.5.2. Başarı Hedef Kuramı	313
14.5.3. Eşitlik Kuramı (Adams)	314
14.5.4. Beklenti Kuramı	314
14.5.5. İnsan Motivasyonu Kuramı (Temel İhtiyaçlar Hiyerarşisi)	315
14.5.6. ERG Kuramı (Alderfer)	317
14.5.7. Başarma Motivasyonu Kuramı	319
14.5.8. Çift Faktör Kuramı (Herzberg)	319
Kaynakça	320